

Ліна Костенко — сумління української нації

**Єдине, що від нас іще залежить,
Принаймні вік прожити як належить.**

Ліна Костенко

Рекомендаційний список літератури

Біографія

Народилася Ліна Василівна 19 березня 1930 р. в містечку Ржищеві (неподалік від Києва) у родині вчителів.

У 1936 році родина перебралась із Ржищева до Києва, де майбутня поетеса закінчила середню школу.

Після закінчення середньої школи навчалася в Київському педагогічному інституті, а згодом — у Московському літературному інституті імені О. М. Горького, який закінчила в 1956 році.

Ліна Костенко належить до покоління дітей війни. Вона мало розповідає про своє дитинство, і лише у поезіях проскакують рядки про «балетну школу» замінованого поля та «дитинство, вбите на війні». А у війни — свої закони. Там, як ніде, видно, хто чого вартий, там дуже тонко відчувається фальш і народжується неприйняття зрадництва і неправди. Схоже, ця печать війни лишилася на душі й долі Ліни Костенко на все життя.

Ліна Костенко була однією з перших і найпримітніших у плеяді молодих українських поетів, що виступили на рубежі 50—60-х років.

У 1957 році світ побачила перша книжка «Проміння землі». Збірки її віршів «Проміння землі» (1957) та «Вітрила» (1958) викликали інтерес читача й критики, а книга «Мандрівки серця», що вийшла в 1961 р., не тільки закріпила успіх, а й засвідчила справжню творчу зрілість поетеси, поставила її ім'я серед визначних майстрів української поезії.

А ще — на початку 60-х була активна участь у роботі Клубу творчої молоді, навколо якого гуртувалися Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Алла Горська, Лесь Танюк, Василь Симоненко та багато інших молодих митців. Уже перші акції КТМ — постановки вистав за творами напівзаборонених Миколи Куліша та Бертольда Брехта, вечори молодієї поезії, вечори пам'яті Леся Курбаса та Василя Симоненка, поетичні акції біля пам'ятника Шевченкові — все це одразу потрапило «на олівець» до «компетентних органів».

Нова поетична книжка Ліни Костенко «Зоряний інтеграл», яка мала побачити світ 1963 року, була розсипана, така ж доля спіткала через десять років збірку «Княжа гора» — авторка не погодилася поміняти там і слова. На всі закиди вона відповіла «Коректною одою ворогам»:

*... хвала вам! Бережіть снагу.
І чемно попередить вас дозвольте:
Якщо мене ви й зігнете в дугу,
То ця дуга, напевно, буде вольтова.*

«Мені державна біжутерія не потрібна»

Однак письменницю не арештували. Обмеження свободи творчої думки, різні «опали» в часи застою призвели до того, що досить тривалий час вірші Л. Костенко практично не потрапляли до друку.

Після 16 років мовчання вийшла збірка «Над берегами вічної ріки» (1977). У 1979 році було опубліковано роман у віршах «Маруся Чурай» та «Неповторність» (1980), які стали небуденними явищами сучасної української поезії, явищами, які помітно впливають на весь її дальший розвиток. Перу Л. Костенко також належать збірки «Сад нетанучих скульптур» (1987), збірка віршів для дітей «Бузиновий цар» (1987).

У 1987 році за роман у віршах «Маруся Чурай» та збірку «Неповторність» була удостоєна Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка, а згодом отримала премію фундації Антоновичів. За книгу «Інкустації» отримала премію Франчески Петрарки.

У 90-х роках перестала брати участь у громадському житті.

З початком 90-х інтерес до творчості Ліни Костенко зростає незмірно. Її «Вибране» 1989 року одразу стає раритетом, її цитують, про неї пишуть книги.

1998 року в Торонто Світовий конгрес українців нагородив письменницю медаллю Святого Володимира.

Стала лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії імені Теліги, професором Києво-Могилянська академії.

У 1999 році було опубліковано другий історичний роман Ліни Василівни «Берестечко».

Багато хто з її колег-шістдесятників, скориставшись моментом, прикрасив груди депутатським значком. Вона ж у той час демонстративно грюкнула дверима Співки письменників України і знову пішла «в духовну еміграцію». Свої вчинки Ліна Василівна пояснила двома поетичними рядками: «І знов сидять при владі одесною. Гряде неоцинізм — я в ньому не існую».

Її стосунки з новою владою були майже такими, як і в сумнозвісний «період застою»: її намагалися не помічати, потім

спробували «приручити». Але коли у 2000 році з нагоди сімдесятиліття Ліни Костенко Леонід Кучма нагородив її орденом Ярослава Мудрого V ступеня, вона відмовилася іти на церемонію нагородження. «Передайте, що мені державна біжутерія не потрібна», — відповіла вона на запрошення. Пізніше Ліна Костенко так само відмовиться від звання Героя України.

Лише в період «помаранчевої революції» у 2004 р. Ліна Василівна на деякий час повернулася до громадського життя.

У грудні 2010 року у видавництві «А-ба-ба-га-ла-ма-га» побачив світ прозовий роман Ліни Костенко «Записки українського самашедшого». Роман практично одразу ж став українським бестселером. Перший наклад становив 10 тисяч і вже за півмісяця був розкуплений, що встановило своєрідний рекорд для українських видань.

У лютому 2011 року вийшла поетична збірка Л. Костенко «Річка Геракліта», куди увійшли раніше написані вірші та 50 нових поезій.

У 2012 році була опублікована поетична збірка «Триста поезій. Вибране».

Після початку повномасштабної агресії РФ поетеса відмовилася покидати рідний Київ. Ба більше — під обстрілами й між повітряними тривогами вона написала цикл віршів про велику війну «Війна 2022».

Живе і працює Ліна Костенко в Києві.

Джерела:

<https://dovidka.biz.ua/lina-kostenko-biografiya-korotko>

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/vysoka-zhinka-gorda-nache-bunt-do-90-richchya-liny-kostenko>

Поезія Ліни Костенко про війну

Чи справді вірив я у перемогу
В такій тяжкій, нелегкій боротьбі?
Так, вірив я. Найперше вірив Богу
І вірив людям. Людям і собі.

Вернулись люди — а немає стін.
Пройшла орда, жорстока і запекла.
Регоче диявол.
І все з руїн
Сивий Янгол українського пекла.

І жах, і кров, і смерть, і відчай,
І клекіт хижої орди,
Маленький сірий чоловічок
Накоїв чорної біди.
Це звір огидної породи,
Лох-Несс холодної Неви.
Куди ж ви дивитесь, народи?!
Сьогодні ми, а завтра – ви.

Це ж треба мати сатанинський намір,
чайть в собі невиліковний сказ,
щоб тяжко так знущатися над нами,
та ще й у всьому звинувачувати нас!

І в житті, як на полі мінному,
я просила в цьому сторіччі
хоч би той магазинний мінімум:
— Люди, будьте взаємно ввічливі! —
і якби на те моя воля,
написала б я скрізь курсивами:
— Так багато на світі горя,
люди, будьте взаємно красивими!

Найпопулярніші цитати та крилаті вислови

Ліни Костенко

- ❖ Ми унікальна нація. У нас хліборобів морили голодом. Режисери ставили спектаклі у концтаборах. Поетів закопували у вічну мерзлоту. У кого ще є атомний саркофаг? А у нас є.
- ❖ Вічна парадигма історії: за свободу борються одні, а до влади приходять інші. І тоді настає лукава, найпідступніша форма несвободи, одягнута в національну символіку, зацитькала національним пафосом, вдекорована атрибутами демократії.
- ❖ Держава — це я, а не те, що вони з нею зробили. І якби кожен усвідомив, що держава — це він, то досі у нас вже була б достойна держава...
- ❖ Коли в людини є народ, тоді вона уже людина.
- ❖ І все на світі треба пережити, бо кожен фініш — це по суті старт.
- ❖ Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову.
- ❖ Ми повинні бути свідомі того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку XXI століття, і якщо ми не схаменемося, то матимемо дуже невтішну перспективу.

Література

1. Костенко, Л. Берестечко [Текст] : історичний роман / Л. Костенко. — Київ : Український письменник, 1999. — 157 с.
 2. Костенко, Л. Вибране / Л. Костенко. — Київ : Дніпро, 1989. — 416 с.
 3. Костенко, Л. Записки українського самашедшого [Текст] : [роман] / Л. Костенко. — Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. — 416 с.
 4. Костенко, Л. Поезії [Текст] : [збірник] / Л. Костенко. — Київ : Наукова думка, 1998. — 224 с.
 5. Костенко, Л. Річка Геракліта [Текст] / Л. Костенко ; упоряд. О. Пахльовська. — Київ : Либідь, 2011. — 288 с.
 6. Ліна Костенко [Текст] : навчальний посібник-хрестоматія / упоряд. Г. Клочек. — Кіровоград : Степова Еллада, 1999. — 320 с.
 7. Ліна Костенко [Текст] : тексти та їх інтерпретація : навчальний посібник-хрестоматія / впоряд. Г. Клочек. — Київ : Український пріоритет, 2019. — 648 с.
 8. Три зозулі з поклоном... [Текст] : публіцистика, оповідання, новели. — Київ : Український письменник, 2000. — 159 с.
-
9. Брюховецький, В. С. Ліна Костенко. Нарис творчості [Текст] / В. С. Брюховецький. — Київ : Дніпро, 1990. — 262 с.
 10. Ліна Костенко (нар. 1930) [Текст] // Україна — єдина країна. Традиції, обряди, побут. Пам'ятки України. Люди, що змінили Україну. — Київ : Видавництво Глорія, 2016. — С. 291.
 11. Нескорена. Шляхи до життєвої і творчої біографії Ліни Костенко [Текст] // Ліна Костенко: тексти та їх інтерпретація : навчальний посібник-хрестоматія / впоряд. Г. Клочек. — Київ : Український пріоритет, 2019. — С. 15—51.
-
12. Вічність слова Ліни Костенко [Текст] / підготувала І. Віконська // Вільне життя плюс. — 2020. — 13 берез. — С. 6.
 13. Головка, Т. Яка вона, Ліна Костенко? [Текст] : [про поетесу

Ліну Костенко розповідає книжка «Гармонія крізь тугу дисонансів...»] / Т. Головка // Урядовий кур'єр. — 2016. — 18 жовт. — С. 5.

14. Другий фронт Ліни Костенко [Текст] : [поетеса взяла участь в гуманітарній акції «Други фронт АТО»] // Голос України 2015. — 21 берез. — С. 1 ; 8.

15. Ключек, Г. Нескорена [Текст] : Штрихи до життя і творчої біографії Ліни Костенко / Г. Ключек // Дивослово. — 2017. — № 9. — С. 59—64 ; № 10. — С. 58—64.

16. Кургак, М. Поетеса і епоха [Текст] : 19 березня відзначає 90-річчя Ліна Василівна Костенко / М. Кургак // Урядовий кур'єр. — 2020. — 19 берез. — С. 3.

17. Легенда з 90-річним стажем [Текст] : до ювілею Ліни Костенко — «цариці української поезії» // Нова Тернопільська газета. — 2020. — 18—24 берез. — С. 6.

18. Омелянчук, І. Весна починається з Ліни Костенко [Текст] : [до 90-річчя поетеси] / І. Омелянчук // Урядовий кур'єр. — 2020. — 11 берез. — С. 20.

19. Садовська, Г. Щоб не впало українське небо [Текст] : [про творчість поетеси Ліни Костенко, її перебування на Тернопільщині в 1992 році] / Г. Садовська // Вільне життя плюс. — 2016. — 23 берез. — С. 5.

20. Сумління нашої нації [Текст] : до 90-річчя від дня народження Л. В. Костенко (1930) // Календар знаменних і пам'ятних дат. — 2020. — № 1. — С. 71—82.

*Підготувала Водюк Н. П.
2025 р.*